

Współpraca migrantów z organizacjami polonijnymi jako czynnik wzrostu kapitału społecznego w społeczeństwie multikulturowym

Streszczenie: W artykule poddano weryfikacji hipotezę roboczą, wedle której współpraca z organizacją polonijną – kanadyjską Fundacją im. Władysława Reymonta – koreluje z kapitałem społecznym migrantów. Problem przedstawiono na podstawie wyników socjologicznych badań empirycznych przeprowadzonych za pomocą internetowego kwestionariusza ankiety wśród kanadyjskiej młodzieży polonijnej, funkcjonującej na co dzień w multikulturowym społeczeństwie Kanady, co – jak okazało się w toku prowadzonych analiz – stwarza szansę do nabywania i kumulowania zasobów kapitału społecznego. Jego analizy dokonano poprzez uwzględnienie trzech komponentów, jakie pojawiają się w podejściu Putnama: zaufania, norm oraz powiązań osób badanych. Przedstawiono, w jaki sposób respondenci definiują samo zaufanie oraz jaki mają poziom zaufania w stosunku do wybranych grup społecznych. Opisano także ich pogląd na temat związku przynależności do organizacji społecznych z normami. W artykule przedstawiono też częstotliwość kontaktów osób badanych z wybranymi grupami. Rozważania empiryczne pozwoliły zweryfikować hipotezę badawczą mówiącą, że współpraca z Fundacją im. Władysława Reymonta sprzyja budowaniu kapitału społecznego migrantów.

Słowa kluczowe: kapitał społeczny, Fundacja im. Władysława Reymonta, multikulturowość, młodzież

Homo viator – symbol stale obecny w ludzkiej historii, odnosi się również do wielokierunkowego, o zmiennej intensywności i szerokiej gamie motywacji doświadczenia migracji. W literaturze przedmiotu ze względu na przyczyny wyróżnia się migracje: ekonomiczne, polityczne, innowacyjne i konserwatywne (Kubiak i Słany, 2005, ss. 245–246). W powszechnej świadomości do-

minującą przyczyną wyjazdy z powodów ekonomicznych, jednak migracja daje możliwość rozwoju także w innych obszarach (zob. Plewko, Szymczak i Adamczyk, 2018). Równocześnie często związana bywa z szeroko rozumianymi zagrożeniami, zarówno dla samych wyjeżdżających, jak też dla środowisk, w których się oni pojawiają (zob. Pietrek, 2020). Zmieniając miejsce zamieszkania, trzeba „zderzyć się” z odmiennym systemem aksjologiczno-normatywnym. Szczególnie w środowiskach multikulturowych może to stwarzać szansę do pomnażania kapitału społecznego.

Koncepcja kapitału społecznego pojawiła się na początku XX wieku. Zasób ten był kojarzony z sympatią, dobrą wolą oraz dobrosąsiedzskimi stosunkami (Hanifan, 1916). Badania pokazały, że przekładał się również na poczucie bezpieczeństwa w miastach o gęstej zabudowie (Jacobs, 1961). Wzrost zainteresowania tym zasobem przypada na koniec XX wieku. Jest on związany m.in. ze światowym kryzysem lat 70., postępującą liberalizacją życia społecznego oraz wzrostem znaczenia społeczeństwa obywatelskiego (Frykowski i Starosta, 2008, ss. 33–34).

Przedmiotem tego artykułu jest analiza socjologiczna dotycząca Polonii kanadyjskiej w kontekście kapitału społecznego, ukazanego z perspektywy zaufania, norm oraz powiązań. Artykuł jest próbą weryfikacji hipotezy badawczej mówiącej, że współpraca z organizacją polonijną – Fundacją im. Władysława Reymonta – koreluje z kapitałem społecznym migrantów.

Kapitał społeczny – wprowadzenie teoretyczne

Jedną z pierwszych koncepcji kapitału społecznego autorstwa P. Bourdieu zakłada, że stanowi on zasób jednostkowy, wynikający z uczestnictwa w sieci relacji i ulegający reprodukcji (Bourdieu i Wacquant, 2001, s. 105). W tym kontekście jest on również narzędziem legitymizacji nierówności społecznych, a jego kumulacja jest procesem długotrwałym. Zauważa to także P. Sztompka, przywołując przykład preferencyjnych warunków przyjęć na studia osób o mniejszych szansach edukacyjnych (Sztompka, 2002, s. 97). Podobnie kapitał ten postrzega także J. Coleman, który uważa, że jednostki nawiązują relacje społeczne nie tylko w celu realizacji określonych interesów, ale także dla stworzenia struktury, która w razie potrzeby może pomóc osiągnąć własny cel, dzięki wspólnemu lub zbliżonemu dla wszystkich systemowi norm oraz gotowości poświęcenia dobra indywidualnego (Coleman, 1994, s. 302).

Natomiast R. Putnam definiuje kapitał społeczny jako ten, który „odnosi się do takich cech organizacji społeczeństwa, jak zaufanie, normy i powiąza-

nia, które mogą zwiększać sprawność społeczeństwa, ułatwiając skoordynowane działania” (Putnam, 1995, ss. 264–265). Zaufanie może być rozumiane jako element stanowiący o poczuciu bezpieczeństwa w relacji z innymi oraz stabilizacji stosunków międzyludzkich „oparte na zawierzeniu, które równoważy niewiedzę lub brak informacji, poleganie na osobach lub systemach abstrakcyjnych” (Giddens, 2002, s. 318). Natomiast normy są „(...) wypowiedziami powinnościowymi (»trzeba«, »należy się«, »powinno się«, »musi się«), zawierającymi wskazania mniej lub bardziej ogólne, dotyczące sposobów zachowania się w określonych sytuacjach” (Marianiński, 2015, s. 485). Putnam uważa też, że to powiązania poziome bardziej przyczyniają się do budowania i kumulowania kapitału społecznego. Wyróżnia w tym kontekście kapitał typu wiążącego i pomostowego.

Koncepcje kapitału społecznego w ujęciu J. Colemana i R. Putnama zostały zsyntetyzowane przez F. Fukuyamę, który zwrócił uwagę na kontekst kulturowy funkcjonowania społeczeństw (Fukuyama, 2003, s. 169). Z kolei M. Szczepański kapitał społeczny postrzega przez pryzmat wyzwań cywilizacyjnych, co jest istotne w kontekście społeczności wielokulturowej (Szczepański, 2000, s. 6).

Kapitał społeczny pełni też ważną funkcję w kontekście migracji. Wpływa on na wybór punktów docelowych, do których wyjeżdżają poszczególne osoby, oddziałuje na charakter i wielkość migracji, a także kształtuje formę integracji osób przyjeżdżających ze środowiskiem, do którego trafiają (Gurak and Cases, 192, ss. 150–176). Wyposaża migrantów w dostęp do zasobów, takich jak określone dobra i sieci współpracy. Relacje te często ułatwiają aklimatyzację w kraju, do którego następuje migracja. Z drugiej jednak strony mogą negatywnie wpływać na ten proces, np. poprzez sprzyjanie wykluczeniu społecznemu.

Metodologia badań własnych

Dane empiryczne zostały zebrane od kwietnia 2021 roku do stycznia 2022 roku za pomocą internetowego kwestionariusza ankiety (Formularze Google’a) skierowanego do osób polskiego pochodzenia w wieku 11–35 lat, mieszkających w Kanadzie. Kwestionariusz składał się z 46 pytań dotyczących kapitału społecznego i kulturowego. W badaniu udział wzięło 357 osób; odrzucono 53 ankiety (głównie z powodu niewłaściwego profilu demograficznego). Polskojęzyczną wersję kwestionariusza wybrało 62,0% badanych, respondenci współpracujący z Fundacją im. Władysława Reymonta stanowili

46,7% ogółu. Dwie ostatnie zmienne niezależne zostaną wykorzystane do zróżnicowania badanej zbiorowości.

Fundacja im. Władysława Reymonta jest jedną z organizacji polonijnych funkcjonujących w Kanadzie. Pierwsze wzmianki na jej temat pochodzą z 1969 roku, kiedy była jedną z komórek Związku Polaków w Kanadzie (Jurczak, 2022, s. 31), jako odrębny podmiot działa od 2011 roku. Prowadzi fundusze stypendialne i wspiera działania edukacyjne, głównie dla dzieci i młodzieży polskiego pochodzenia mieszkających w Kanadzie. Propaguje kulturę polską, prowadzi działalność wydawniczą, zarządza funduszem przeznaczonym na nagrody dla osób zasłużonych dla Polonii w Kanadzie.

Działania organizacji kierowane są do wielokulturowego środowiska kanadyjskiego, „(...) w warunkach realizacji pluralizmu etnicznego i kulturowego” (Mamzer, 2003, s. 33). Współistnienie różnych kultur często prowadzi do antagonizmów i napięć, nie zawsze sprzyja też asymilacji migrantów w nowej rzeczywistości społecznej (Zob. Reczyńska i Soroka, 2013; Rembierz, 2021). Jednak Kanada od początku stanowiła społeczność wielokulturową i już w 1971 roku przyjęła politykę respektowania i harmonizowania różnic kulturowych, którą kontynuuje do dzisiaj (Śliz i Szczepański, 2016).

Analiza danych empirycznych

Pierwsze pytanie kwestionariusza: „Czym, według Ciebie, jest zaufanie? Co to znaczy mieć do kogoś/czegoś zaufanie?”, miało charakter otwarty. Po dokonaniu kategoryzacji odpowiedzi okazało się, że blisko połowa respondentów rozumie zaufanie jako „wiarę komuś/czemuś” (44,1%), co siódmy jako „poczucie wspólnotowości” (13,8%), co ósmy, że „ktoś nie zrobi mu krzywdy” (12,8%), co dziesiąty jako „prawdomówność, uczciwość” (10,5%), co czternasty jako „możliwość polegania na kimś” (7,1%). Odpowiedzi „inne”, nieprzyporządkowane do żadnej kategorii, stanowiły 8,3%, „nie wiem” – 1,6%, a „trudno powiedzieć” – 1,0%.

Kilka wpisów respondentów pozwoli przybliżyć ich sposób postrzegania tego zagadnienia. Odpowiedzi skategoryzowane jako wiara komuś/czemuś: *Zaufanie to wiara, że ktoś zawsze nam pomoże i zachowa się odpowiednio. Mieć do kogoś zaufanie to znaczy, że czujemy się bezpiecznie w jego obecności* (A 24) lub *Niekwestionowanie uzyskanych od tej osoby informacji oraz jej intencji* (A 186). Poczucie wspólnotowości: *Życie obywatelskie, w którym jednostki spotykają się i rozwijają „zaufanie”, współpracując i spędzając ze sobą czas. W ten sposób mogą pociągnąć do odpowiedzialności siebie i innych*

(np. rząd) (A 137). Przekonanie, że ktoś nie zrobi mi krzywdy: *Zaufanie to przekonanie że ktoś/coś nas nie skrzywdzi, że postępujemy według tych samych zasad* (A 153). Prawdomówność/uczciwość: *To znaczy, że organizacja nie będzie miała korupcji ani oszukiwania, tylko jasne cele* (A09), poleganie na kimś: *To poczucie bezpieczeństwa i wzajemnego wspierania się w potrzebie* (A 103). Wpisy z kategorii inne, to np.: *Zaufanie jest to uczucie, którym darzymy osoby, które wzbudziły nasz szacunek* (A 48), *Zaufanie jest to uczucie, którym darzymy osobę, która według nas na to zasługuje, uczyniła coś, co jest dla nas właściwe* (A 133).

Wśród zmiennych niezależnych, które istotnie statystycznie różnicowały dane empiryczne, zauważa się, że osoby współpracujące z Fundacją częściej zaufanie wiązały z wiarą komuś/czemuś (50,7% do 38,3%; $p=0,029$, V Kramera=0,125) oraz poczuciem wspólnotowości (22,5% do 6,2%; $p=0,0001$, V Kramera=0,237). Z kolei ci, którzy nie mieli kontaktów z Fundacją, częściej definiowali zaufanie, jako przekonanie, że ktoś nie zrobi im krzywdy (21,0% do 10,6%; $p=0,014$, V Kramera=0,141) i możliwość polegania na kimś (30,9% do 9,2%; $p=0,0001$, V Kramera=0,267). Badani, którzy wypełnili kwestionariusz ankiety w wersji anglojęzycznej, częściej wiązali zaufanie z przekonaniem, że ktoś nie zrobi im krzywdy (21,6% do 12,8%; $p=0,43$, V Kramera=0,116) i możliwością polegania na kimś (28,4% do 16,0%; $p=0,009$, V Kramera=0,150). Natomiast osoby, które wypełniły ankietę po polsku, częściej określały zaufanie jako poczucie wspólnotowości (18,6% do 6,0%; $p=0,002$, V Kramera=0,177).

Zaufanie najczęściej powiązane zostało z wewnętrznym przekonaniem, że druga osoba lub instytucja postąpi przewidywalnie i zgodnie z oczekiwaniami. Jest to podstawa wiary komuś/czemuś, której niewątpliwie sprzyja podzielany system wartości. Zaufanie daje jednostce poczucie bezpieczeństwa i służy budowaniu relacji osobowych i instytucjonalnych, będąc ważnym czynnikiem więziotwórczym. W odniesieniu do funkcjonowania instytucji i budowania autorytetu ważne okazały się też kwestie odnoszące się do norm – prawdomówność i uczciwość oraz możliwość polegania na kimś.

Kolejne pytanie dotyczyło zaufania do wybranych grup społecznych, formalnych i nieformalnych, z którymi badani mają kontakt w toku socjalizacji pierwotnej i wtórnej. Miało ono charakter zamknięty. Ankietowani deklaruwali poziom zaufania – od zdecydowanie mam zaufanie, do zdecydowanie nie mam lub nie dotyczy. Okazało się, że największym zaufaniem darzą bliższą rodzinę (97,7%), przyjaciół i znajomych z Kanady (90,2%) oraz rodzinę dalszą (87,7%). Są to w większości grupy pierwotne, z którymi respondenci mają częstsze relacje osobiste i bezpośrednie. Z kolei najmniejsze ich zaufa-

nie zdobyły media kanadyjskie (23,0%), premier Kanady (29,1%), nieznajomi, z którymi ankietowani stykają się w różnych sytuacjach (29,1%), a także rząd kanadyjski (30,5%). Są to więc w większości grupy wtórne, z którymi respondenci nie mają kontaktów osobistych.

Tabela 1. Poziom zaufania do poszczególnych grup

	Zdecydowanie mam zaufanie	Raczej mam zaufanie	Trudno powiedzieć	Raczej nie mam zaufania	Zdecydowanie nie mam zaufania
Nieznajomi, z którymi stykasz się w różnych sytuacjach	3,0%	26,1%	10,9%	41,6%	18,5%
Rodzina bliższa	75,0%	22,7%	1,0%	1,3%	–
Rodzina dalsza	34,0%	53,8%	1,7%	9,6%	1,0%
Przyjaciele i znajomi z Kanady	42,8%	47,4%	0,7%	8,6%	0,7%
Przyjaciele i znajomi z Polski	32,7%	50,7%	1,8%	13,7%	1,1%
Sąsiedzi	12,2%	58,1%	4,3%	23,8%	1,7%
Władze lokalne Kanady	6,7%	35,2%	10,4%	29,5%	18,1%
Proboszcz Twojej parafii	20,7%	56,2%	2,8%	14,1%	6,2%
Policja kanadyjska	12,7%	50,8%	10,7%	18,7%	7,0%
Parlament Kanady	3,7%	26,9%	17,2%	32,7%	19,5%
Premier Kanady	3,7%	25,4%	18,6%	26,1%	26,1%
Rząd kanadyjski	3,7%	26,8%	18,5%	25,8%	25,2%
Media kanadyjskie	4,3%	18,7%	15,1%	30,8%	31,1%
Organizacje pozarządowe (np. stowarzyszenia, fundacje)	7,1%	48,6%	11,1%	26,4%	6,8%
Fundacja im. Władysława Reymonta	22,3%	49,0%	9,7%	14,2%	4,9%
Opieka medyczna i lekarze w Kanadzie	15,9%	57,8%	6,0%	15,0%	5,3%
Nauczyciele w polskich szkołach w Kanadzie	19,7%	62,3%	3,5%	11,8%	2,8%
Nauczyciele w szkołach kanadyjskich	14,3%	61,7%	3,0%	17,0%	4,0%

Źródło: opracowanie własne.

Osoby, które współpracowały z Fundacją, częściej ufały niemal wszystkim grupom (poza bliższą rodziną i policją kanadyjską), a więc: niezna-

mym (33,8% do 24,8%, $p=0,0001$, V Kramera=0,299), rodzinie dalszej (93,7% do 82,6%, $p=0,0001$, V Kramera=0,323), przyjaciołom i znajomym z Kanady (97,9% do 83,3%, $p=0,0001$, V Kramera=0,398), przyjaciołom i znajomym z Polski (94,9% do 72,8%, $p=0,0001$, V Kramera=0,364), sąsiadom (84,7% do 57,8%; $p=0,0001$, V Kramera=0,296), władzom lokalnym Kanady (58,3% do 27,6%; $p=0,0001$, V Kramera=0,430), proboszczowi (83,5% do 70,9%, $p=0,0001$, V Kramera=0,326), parlamentowi Kanady (34,8% do 27,0%; $p=0,0001$, V Kramera=0,331), premierowi Kanady (40,6% do 19,1%; $p=0,0001$, V Kramera=0,448), rządowi kanadyjskiemu (39,4% do 23,0%; $p=0,0001$, V Kramera=0,404), mediom kanadyjskim (27,1% do 19,5%; $p=0,0001$, V Kramera=0,321), organizacjom pozarządowym (72,1% do 41,0%; $p=0,0001$, V Kramera=0,318), Fundacji (82,7% do 56,5%; $p=0,0001$, V Kramera=0,318), opiece medycznej i lekarzom w Kandzie (88,7% do 60,6%; $p=0,0001$, V Kramera=0,342), nauczycielom w polskich szkołach w Kanadzie (90,6% do 74,0%; $p=0,0001$, V Kramera=0,310), nauczycielom w szkołach kanadyjskich (85,8% do 67,3%; $p=0,001$, V Kramera=0,253).

Zaufanie respondentów posługujących się w ankiecie językiem polskim częściej mieli: przyjaciele i znajomi z Kanady (95,7% do 81,0%; $p=0,0001$, V Kramera=0,333), przyjaciele i znajomi z Polski (91,2% do 69,3%; $p=0,0001$, V Kramera=0,332), sąsiedzi (79,8% do 54,8%; $p=0,0001$, V Kramera=0,296), władze lokalne (51,6% do 26,3%, $p=0,0001$, V Kramera=0,425), proboszcz (83,2% do 66,7%; $p=0,0001$, V Kramera=0,287), policja (66,5% do 58,8%; $p=0,019$, V Kramera=0,198), parlament Kanady (32,8% do 27,2%; $p=0,0001$, V Kramera=0,308), premier Kanady (35,0% do 19,6%; $p=0,0001$, V Kramera=0,365), rząd kanadyjski (35,5% do 22,6%; $p=0,0001$, V Kramera=0,318), media kanadyjskie (25,4% do 19,3%, $p=0,0001$, V Kramera=0,266), organizacje pozarządowe (67,0% do 37,7%; $p=0,0001$, V Kramera=0,299), Fundacja Reymonta (77,3% do 57,3%, $p=0,008$, V Kramera=0,236), opieka medyczna (80,2% do 63,2%; $p=0,0001$, V Kramera=0,311), nauczyciele szkół polonijnych (88,8% do 70,9%; $p=0,00001$, V Kramera=0,316), nauczyciele w szkołach kanadyjskich (82,1% do 66,4%; $p=0,004$, V Kramera=0,227).

Badani migranci mieli największe zaufanie do bliskiej i dalszej rodziny, a także do przyjaciół i znajomych z Kanady. Również w pozostałych kategoriach widać, że poziom zaufania zależy od częstotliwości bezpośrednich spotkań. Najmniejsze zaufanie badanych zdobyły media kanadyjskie, nawet osoby nieznanym uzyskały nieco wyższe wskaźniki. Relatywnie niski poziom społecznego zaufania mają osoby ze świata polityki; chociaż władze lokalne otrzymały wyższy wskaźnik niż władze centralne.

Kolejne pytanie dotyczyło norm i brzmiało: „Czy według Ciebie przynależność do organizacji społecznych (np. Fundacji im. Władysława Reymonta) w jakiś sposób przyczynia się do przestrzegania norm społecznych czy też nie?”. Zdecydowana większość badanych dostrzegła związek między przynależnością do organizacji społecznych i przestrzeganiem norm (67,5%), a co piąty takiego związku nie widział (20,6%), natomiast blisko co dziesiąty wybrał odpowiedź „nie wiem” (8,4%), a co dwudziesty ósmy „ani tak, ani nie” (3,5%).

Osoby uznające taką zależność pisały np.: *Tak, ponieważ uczy uczciwości i współpracy w grupie. Przekazuje też ważne wartości (A 33) czy Członkostwo w jakiegokolwiek instytucji, formalnej lub nie, rozwija normy społeczne i zaufanie (A 137)*. Natomiast ci, którzy korelacji nie stwierdzali: *Według mnie, przynależność to takich organizacji społecznych nie przyczynia się do przestrzegania norm społecznych, dlatego że taka przynależność jest tylko i wyłącznie osobistą decyzją nienakazywaną przez normy społeczne (A 120), Tzw. organizacje społeczne służą wyłącznie możliwości pasywności aktywów tych organizacji na majątku tych organizacji (A 188)*. Osoby, które nie wiedziały, czy taka zależność istnieje, nie uzasadniały swojego stanowiska, ograniczając się do stwierdzenia faktu: *Nie jestem w żadnej organizacji. Dlatego nie wiem (A147), Nie mam zdania (A183), Może, ale niekoniecznie (A99)*.

Respondenci, którzy współpracowali z Fundacją, częściej uważali, że przynależność do organizacji społecznych przyczynia się do przestrzegania norm (80,0% do 55,5%, $p=0,0001$, V Kramera=0,274). Podobnie jak osoby, które skorzystały z kwestionariusza ankiety w wersji polskiej (73,4% do 56,9%, $p=0,011$, V Kramera=0,197).

Przynależność do organizacji społecznych daje poczucie stabilizacji i przekłada się na respektowanie norm przyjętych przez społeczeństwo. Jest to związane z przewidywalnością zachowań jednostek związanych z danymi strukturami, co potwierdzają wybrane odpowiedzi badanych. Co piąty badany uznał jednak, że udział w organizacjach nie wpływa na przestrzeganie norm społecznych.

Ostatni komponent kapitału społecznego to powiązania. Respondenci zostali zapytani o częstotliwość kontaktów, o charakterze dobrowolnym i nieprzypadkowym, z różnymi grupami społecznymi. Pytanie miało charakter zamknięty. Najczęstszy kontakt badani utrzymują z osobami z grup pierwotnych – rodzicami (co najmniej raz w tygodniu – 83,6%), rodzeństwem (co najmniej raz w tygodniu – 66,5%) oraz znajomymi i przyjaciółmi mieszkającymi w Kanadzie (co najmniej raz w tygodniu – 32,5%).

Tabela 2. Częstotliwość kontaktów osób badanych z różnymi grupami

	Co najmniej raz w tygodniu	Co najmniej raz w miesiącu	Kilka razy w roku	Raz w roku	Raz na kilka lat	Nie widziały(a)m (ich co najmniej) pięć lat
Rodzice	83,6%	7,8%	4,4%	1,7%	1,7%	0,7%
Rodzeństwo	66,5%	17,8%	7,4%	4,5%	3,0%	0,7%
Dziadkowie	21,1%	13,5%	19,5%	20,7%	18,8%	6,4%
Inni Twoi krewni mieszkający w Kanadzie	10,1%	19,1%	54,1%	5,4%	9,3%	1,9%
Inni Twoi krewni mieszkający w Polsce	1,0%	2,0%	20,5%	25,3%	37,5%	13,7%
Znajomi i przyjaciele mieszkający w Kanadzie	32,5%	47,0%	17,9%	1,7%	1,0%	–
Znajomi i przyjaciele mieszkający w Polsce	0,7%	1,1%	21,7%	26,6%	34,1%	15,7%
Osoby z organizacji, stowarzyszeń i klubów, w których działam	20,2%	56,5%	17,6%	3,1%	1,5%	1,1%

Źródło: opracowanie własne.

Testy statystyczne pozwalają stwierdzić, że częściej (kilka razy w roku, co najmniej raz w tygodniu i co najmniej raz w miesiącu) z osobami wymienionymi w tabeli spotykają się osoby, które współpracowały z Fundacją: z rodzicami (99,3% do 92,7%, $p=0,028$, V Kramera=0,207), rodzeństwem (98,5% do 85,3%, $p=0,0001$, V Kramera=0,293), dziadkami (59,0% do 49,2%, $p=0,0001$, V Kramera=0,457), innymi krewnymi z Kanady (92,4% do 73,6%; $p=0,001$, V Kramera=0,278), innymi krewnymi z Polski (34,0% do 13,8%, $p=0,0001$, V Kramera=0,517), znajomymi i przyjaciółmi z Kanady (98,6% do 96,3%, $p=0,0001$, V Kramera=0,286), znajomymi i przyjaciółmi z Polski (30,7% do 16,2%, $p=0,0001$, V Kramera=0,379) oraz osobami z organizacji, w których działają (96,3% do 92,2%, $p=0,0001$, V Kramera=0,392).

Osoby, które wypełniły polskojęzyczną ankietę, częściej (kilka razy w roku, co najmniej raz w tygodniu i co najmniej raz w miesiącu) spotykają się z dziadkami (56,6% do 50,0%, $p=0,0001$, V Kramera=0,385), innymi krewnymi w Kanadzie (92,0% do 68,1%, $p=0,0001$, V Kramera=0,358), innymi krewnymi w Polsce (30,6% do 11,2%, $p=0,0001$, V Kramera=0,456), znajomymi i przyjaciółmi w Kanadzie (98,4% do 95,6%, $p=0,0001$, V Kramera=0,286), znajomymi i przyjaciółmi w Polsce (28,5% do 13,6%, $p=0,0001$, V Krame-

$r_a=0,369$) oraz znajomymi z różnych organizacji (97,0% do 89,6%, $p=0,0001$, V Kramera=0,360).

Wnioski

Wyniki badań potwierdzają, że współpraca z Fundacją im. Władysława Reymonta była zmienną niezależną najczęściej je różnicującą w sposób istotny statystycznie. Osoby związane z tą organizacją mają wyższy kapitał społeczny przejawiający się w wyższym poziomie zaufania do różnych osób i instytucji, dostrzeganiu roli oraz znaczenia wartości i norm społecznych, a także większej liczbie powiązań z innymi uczestnikami życia społecznego. Warto zauważyć, że wyższy kapitał społeczny posiadają też osoby, które wypełniły kwestionariusz w wersji polskojęzycznej. Biorąc pod uwagę, że 99,0% respondentów zadeklarowało, że posługuje się językiem obcym, oraz fakt podlegania obowiązkowi szkolnemu w placówkach prowadzonych w języku innym niż polski, uznać należy, że znajomość języka polskiego na emigracji jest ważnym elementem budowania kapitału społecznego. Chociaż brakuje obecnie prac potwierdzających tę zależność, to jednak wyniki przedstawionych tutaj empirycznych badań socjologicznych wskazują na jej istnienie. Stanowi to – tak jak niniejszy artykuł – próbę eksploracji problemu, który wymaga dalszych badań i analiz.

Główna hipoteza robocza zakładająca, że współpraca z Fundacją im. Władysława Reymonta koreluje z kapitałem społecznym migrantów, została zweryfikowana pozytywnie. Może się wydawać, że przynależność do organizacji społecznych o charakterze etnicznym w społeczeństwie multikulturowym sprzyja alienacji, jednak wyniki badań wskazują, że współpraca z organizacjami polonijnymi jest ważnym elementem kapitału społecznego i może sprzyjać większej partycypacji społecznej, a także pomnażaniu tego zasobu. Zaangażowanie w działalność, także organizacji o charakterze narodowym, nie musi zamykać na inne grupy narodowościowe, a wręcz przeciwnie – stwarza większe możliwości rozwoju. W kolejnych badaniach warto jednak podjąć próbę empirycznego sprawdzenia, czy to właśnie współpraca z organizacją polonijną podnosi wspomniany kapitał, czy też osoby mające ten zasób angażują się w tego typu działalności.

Warto podkreślić, że przynależność do organizacji społecznych może stanowić ważny element rozwoju osobistego. Spotkania z rówieśnikami i wspólne zaangażowanie społeczne tworzy struktury sieciowe i sprzyja kumulowaniu i pomnażaniu kapitału społecznego. Jak pisał K. Frysztacki: „duch

wspólnoty, bycia i działania razem, służącego temu ochotniczego uczestnictwa nie zanika (...); w dzisiejszym świecie jest nie tylko miejsce na trzeci sektor, ale również zdają się nie budzić wątpliwości płynące z tego korzyści; »razem lepiej«” (Frysztacki, 2009, s. 239).

Bibliografia

- Bourdieu, P. i Wacquant, L. 2001. *Zaproszenie do socjologii refleksyjnej*. Warszawa: Oficyna Naukowa.
- Coleman, J.S. 1994. *Foundation of Social Theory*. Cambridge: Harvard University Press.
- Gurak, D.T. and Cases, F. 1992. Migration Networks and the Shaping of Migration Systems. W: Kritz, M. Lim, L. and Zlotnik, H. red. *International Migration Systems*. Oxford: Clarendon Press, pp. 150–176.
- Frykowski, M. i Starosta, P. 2008. Kapitał społeczny i jego użytkownicy. *Przeгляд Socjologiczny*. 57 (1), ss. 31–62.
- Frysztacki, K. 2009. *Socjologia problemów społecznych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Fukuyama, F. 2003. Kapitał społeczny. W: Harrison, L.E. i Huntington, S.P. red. *Kultura ma znaczenie*. Tłum. S. Dymczyk. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka.
- Giddens, A. 2002. *Nowoczesność i tożsamość. „Ja” i społeczeństwo w epoce późnej nowoczesności*. Tłum. A. Szulżycka. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Hanifan, L.J. 1916. The Rural School Community Center. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 96, pp. 130–138.
- Jacobs, J. 1961. *The Death and Life of Great American Cities: The Failure of Town Planning*. Random House. New York: Random House.
- Jurczak, A. 2022. *Fundacja im. Władysława Reymonta. Pięćdziesiąt lat pracy dla Polonii w Kanadzie. Z myślą o rodakach w kraju (17 września 1970–17 września 2020)*. Lublin: TN KUL.
- Kubiak, H. i Słany, K. 2005. Migracje. W: Kwaśniewicz, W. *Encyklopedia Socjologii. Supplement*. Warszawa: Oficyna Naukowa, ss. 245–246.
- Mamzer, H. 2003. *Tożsamość w podróży. Wielokulturowość a kształtowanie tożsamości jednostki*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Mariański, J. red. 2015. *Leksykon socjologii moralności. Podstawy – teorie – badania – perspektywy*. Kraków: NOMOS, ss. 485–488.
- Pietrek, G. 2020. Zagrożenia związane z migracją – punkt widzenia Polski i Unii Europejskiej. *Studia nad Bezpieczeństwem*. 5, ss. 39–52.

- Plewko, J., Szymczak, W. i Adamczyk, T. 2018. *Doświadczenie rozwoju w życiu polskich migrantów w Wielkiej Brytanii*. Lublin: TN KUL.
- Putnam, R. 1995. *Budowanie sprawnej demokracji. Tradycje obywatelskie we współczesnych Włoszech*. Tłum. J. Szacki. Kraków: Znak.
- Reczyńska, A. i Soroka, T. 2013. Polska emigracja do Kanady na przełomie wieków XX i XXI w kontekście kanadyjskiej polityki imigracyjnej, *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*. 3 (149), ss. 5–17.
- Rembierz, M. 2021. Migracja. W: Świercz, P. red. *Etyka polityczna*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum, ss. 337–355.
- Śliz, A. 2017 *Wielokulturowość: stygmat współczesnego świata?* Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.
- Śliz, A. i Szczepański, M.S. 2016. Ład społeczny i wielokulturowość: konteksty socjologiczno polityczne. W: Nawrocki, T. i Świątkiewicz, W. red. *Ład społeczny i jego przedstawienia: księga jubileuszowa Profesora Jacka Wodza*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, ss. 82–92.
- Statistics Canada. 2022. *The Canadian census: A rich portrait of the country's religious and ethnocultural diversity*, <https://www150.statcan.gc.ca/n1/daily-quotidien/221026/dq221026beng.htm> (30.12.2022).
- Szczepański, M. 2000. *Kapitał społeczno-kulturowy a rozwój lokalny i regionalny*. Tychy: Śląskie Wydawnictwa Naukowe WSZiNS.
- Sztompka, P. 2002. *Socjologia. Analiza społeczeństwa*. Kraków: Znak.

Cooperation of migrants with Polish diaspora organizations as a factor of social capital growth in a multicultural society

Abstract: The article concerns the activity of the Polish community in Canada in the context of social capital. It presents the results of sociological empirical research carried out using an online questionnaire survey among Canadian Polish youth who cooperate with a Polish community organization and the one that does not undertake such cooperation. The respondents participating in the study function in the multicultural society of Canada on a daily basis, which – as it turned out in the course of the analyses – creates an opportunity to acquire and accumulate social capital resources. The article also describes selected theoretical concepts regarding this resource. Their analysis was made by taking into account three components that appear in Robert Putnam's approach: trust, norms and connections of the respondents. It was presented how respondents define trust itself and what level of trust they have in relation to selected social groups. Their view on the relationship between belonging to social organizations (e.g. The

Władysław Reymont Foundation) with norms and morality was also described. The article also presents the frequency of respondents' contacts with selected groups and their opinions on social organizations. The empirical considerations allowed to verify the research hypothesis that cooperation with The Władysław Reymont Foundation is conducive to the social capital of migrants.

Translated by Tomasz Adamczyk and Agnieszka Jurczak